

Vårt digitala tjänstesamhälle – vision 2011+

”Tänk fritt,
tänk stort,
tänk om ...
... så här vill vi göra!”

*Visioner och reflektioner
om önskvärda framtider
– rapport från IT-kommissionens hearing,
24–25 september 2001*

⋮

Vision 2011: Vardagsliv (hemmet & hemmet bortom hemmet)

Inledning

Konsumenterna är även producenter i det uppkopplade samhället. Hemmet är en ”multiplats”, med många fler funktioner än de klassiska äta och sova. Det uppkopplade hemmet är en mottagare för en utökad uppsättning av digitaliserade samhällstjänster som gäller vård, omsorg, utbildning o s v.

Dilemmat är att husens utformning och bostadslägenheternas layout inte har förändrats mycket under de senaste 40–50 åren. Fastighetsbeståndet omsätts långsamt och nyproduktion styrs fortfarande av gamla tankesätt och planlösningar. Ny IT ger förvisso nya möjligheter och förutsättningar, men de befintliga fastigheterna och deras planlösningar lägger hinder i vägen.

Visioner

Bostadens nya funktioner

Catherina Fored, arkitekt, a+ arkitekter AB

Den nya tidens hem

Tommy Hedlund, VD, Home Operator AB

Konsumenten som producent

Malte Lilliestråhle, VD, TWAP AB

Reflektioner

Magnus Ånstrand, VD, Smarta Hem Media AB

⋮

Vision 2011: Vardagsliv (hemmet & hemmet bortom hemmet)

Bostadens nya funktioner

Catherina Fored, arkitekt, a+ arkitekter AB

Inledning Detta beskriver hur hemmet och boendet kan komma att ändra karaktär.

Budskap Året är 2011. Det digitala tjänstesamhället har flyttat in i våra vardagsliv och i våra vardagsrum. Vårt boende har förändrat karaktär, även om bostaden i stort sett är densamma som den var 2001.

Det förändrade sättet att bo Ser vi tillbaka lite mer än hundra år hamnar vi i en tidstypisk svensk by i bondesamhället. Det är en idyllisk gemenskap och småskalighet. Bostaden är gården och där sker också all planering och all tillverkning. Hemmet är navet som livet kretsar kring. Samlingsplatsen är oftast köket. Där samlas gamla och unga. Man samtalar och berättar för varandra om vardagen, om livet, om framtiden. Kontakt med omvärlden får man några gånger per år – t ex i skördetiden – när man spänner hästen för kärran och åker in till den stora byn där människor träffas, säljer, köper och samtalar. Ibland kommer gårdfarihandlaren som också ger en kontakt med omvärlden.

Så kom industrialismen och ändrade på allt. Ett tidstypiskt exempel är miljonprogramsområdet Össer i Gävle. Vi ser storskalighet, bostadsområden, centrumområden. Plötsligt börjar samhällsplanerarna tala begrepp som bostadsområde, arbetsområde, centrumområde, skolområde, industriområde o s v. Arbete och bostad skiljs åt. Det råder en starkt produktionsinriktad sektorsindelning. Hemmet planeras självklart för våra mänskliga basbehov (äta, umgås, vila), men i allt väsentligt fungerar bostaden som en plats primärt för vila och rekreation.

Bostaden bas för mycket nytt Idag 2011 bor vi i ”den nya tidens hem”. Informationstekniken har potential att sätta prägel på boendet och vardagslivet. Tekniken erbjuder nya möjligheter och förutsättningar.

Men vi arkitekter och planerare kliar oss faktiskt i huvudet för att försöka förstå vad det är för nya funktioner som behövs och är möjliga i den nya tidens hem. Vi vet inte riktigt hur vi ska planera. Människors basbehov att äta, sova, bada, umgås, älska, vara, njuta kan vi klara av. Men den nya tekniken gör också att jag som människa kan vara i hemmet även för att t ex bli vårdad. Det ställer krav på nya funktioner på hur hemmet och bostaden ser ut och är utrustad. Hemmet blir en bas för många nya verksamheter, det blir en multiplats: Vi vårdas, vi arbetar, vi

utbildar oss, vi kan producera och hemmet kan t o m komma att fungera som ett fängelse.

Hur planerar vi hemmet som fungerar för den vårdade människan som ligger i sin säng 24 timmar om dygnet? Vardagsrummet blir sängrummet. Det traditionella sovrummet kanske vi inte behöver. Hemmet blir också arbetsplats för vårdpersonal som kommer. Detta vänder upp och ner på hur vi tidigare har planerat och byggt bostaden.

Tekniken kan ge den flexibilitet som behövs för att bostaden ska kunna fungera som bas för många olika aktiviteter.

Människor behöver också mötesplatser. Är du den vårdade patienten i din bostad, befinner dig kanske där den mesta tiden och någon kommer dit för att ge dig vården. Men du vill också ha kontakter med omvärlden. Genom digitala kommunikationskanaler kan du tala med anhöriga och vänner på andra ställen.

Den som distansarbetar helt eller deltid, t ex har sitt kontor i hemmet, vill ibland träffa andra sociala varelser. Det innebär att den fysiska miljön när vi planerar våra hem och bostäder kräver andra lösningar. Utvecklingen mot grannskapscentraler kan spela en roll.

**Bostäderna
desamma
2011**

Tekniken finns. Nya möjligheter erbjuds. Men vi arkitekter och samhällsplanerare kliar oss i huvudet för vi vet inte riktigt vad dessa nya tekniska möjligheter innebär för boendet och vardagslivet.

Vi människor är ganska konservativa när vi bor. Vi tycker om att bo in oss.

Kvinnor älskar att pyssla med gardiner, blommor, trivsel. Men allt detta andra som nu kommer med den digitala utvecklingen – vilken plats kommer det att ta?

Tio års utveckling är i detta perspektiv inte särskilt lång tid. Bostäderna 2011 därför ser i stort sett ut som bostäderna såg ut 2001.

⋮

Vision 2011: Vardagsliv (hemmet & hemmet bortom hemmet)

Den nya tidens hem

Tommy Hedlund, VD, Home Operator AB

Inledning Detta beskriver den socioekonomiska utveckling som påverkar vårt sätt att bo och leva.

Budskap **Grundläggande förändringar kan komma att ske med boendet och vardagslivet. Det är när vi kan arbeta, studera eller få vård praktiskt taget överallt. Inklusivt i vår egen bostad.**

Allt hårdare integration Bondesamhället, industrisamhället och informationssamhället existerar parallellt med varandra över hela världen. Det innebär att även 2011 finns det människor som lever i extrema bondesamhället, en del lever i ett nymornat industrisamhälle, medan andra lever i ett ganska avancerat informationssamhälle. Poängen är att vi allihop lever tillsammans på ett mycket litet klot. För tio år sedan, 2001, blev vi mycket uppmärksammade om det och idag 2011 känner vi ständigt den globala samhörigheten. Vi har inblick i varje individs vardagsliv praktiskt taget över hela klotet och vi berörs av varandra på olika sätt i en värld som är allt hårdare integrerad.

Debatten om informationssamhället och IT:s användning handlade på 1990- och 2000-talet mycket om spridning av datorer, effektivitet i den befintliga verksamheten och styrning på ett övergripande plan. Man såg inte att IT hade mycket djupare inverkan på samhället än man kunde tänka sig. Det var förlängningen av den debatt som fanns på 1970–80-talet då man såg människor som ”kunder”, på sin höjd som ”medborgare”, och som man skulle ge service på olika sätt. Man skulle ”sätta människan i centrum” för sina åtgärder, men människan fanns egentligen aldrig i centrum utan det var mest någon utomstående som påverkades på något sätt.

Grundläggande förändringar Det var när man började arbeta med de grundläggande förutsättningarna för alla typer av produktion som förändringarna började komma. Det som en gång hände i bondesamhället och i transformationen till industrisamhället händer nu med boendet och vardagslivet. Det – inklusive det som finns runt om – förändras i grunden. Det är inte ens säkert att en del traditionella företeelser – som t ex skolan och vården – finns kvar enbart i den form som vi har varit vana.

När man kan arbeta, studera eller få vård praktiskt taget överallt, kommer traditionella verksamheter att tvingas byta fokus. Då är det inte säkert att universitet

finns kvar. Inte heller är det säkert att skolbyggnaden finns kvar. Det är inte säkert att ens sjukhuset finns kvar, åtminstone inte i den form som vi hade under industrialismen.

År 2011 är detta dessutom ganska uppenbart – då har försäkringsbolagen nämligen tagit över all vård. Landsting och kommuner klarade uppenbarligen inte av sin uppgift. De insåg inte faran – när de var fullt upptagna med sina dagsproblem – med att nya aktörer med andra förutsättningar, andra spelregler och andra instrument började leverera en annan vård till de människor som behövde vård.

Samma sak hände med politiken och demokratin. Vi människor har behov att vara med och påverka – inte alltid i de etablerade formerna. Många av de stora förändringarna i ett samhälle har skett i protest mot befintliga strukturer och så har nya krafter byggt upp de nya strukturerna. När industrisamhället växte fram, kom det t ex frikyrkor som protest mot statskyrkan. Där kunde enskilda människor få en annan religiös upplevelse och styrka än vad de hade haft hos statskyrkan och prästen som symboliserade överhögheten.

Samma sak händer i informationssamhället. Det blir nya förtecken på det demokratiska planet. Folk börjar utbyta information och har ett starkt behov att styra sin egen vardag. Det är bl a därför som landstingen är avskaffade 2011.

**Medie-
samhälle är
grunden**

Hela denna utveckling har sin bas i det nya mediasamhället. Det är de nya mediestrukturerna som växer fram med bredband, mobiltelenät, kabeltevenät, digitalnät, radionät o s v som länkas samman och bildar en helhet. När informationen flödar fritt mellan alla dessa olika delar, har vi inte längre åtta eller tolv kanaler. Vi har åtta miljoner kanaler. Varje människa är då både producent och konsument, både sändare och mottagare, för det som kommer ut på nätet.

2011 kommer det inte att finnas arbetskraft så det räcker till allt. Det är ett starkt incitament för att se till att mycket av det som gjorts fysiskt går att göra virtuellt istället. T ex vården kommer inte att klara sig 2011 utan att använda informationsteknik i verksamheten, d v s inte enbart som administrativt stöd.

**Samspelet
med andra
viktigt**

När människorna i dataspelsgenerationen växer upp ställer de krav med helt andra förtecken än människor i tidigare generationer. En mycket viktigt aspekt i utformningen av deras vardagsliv är samspelet med andra människor. När människan i bondesamhället höll sina relationer inom två–tre mil och människor i industrisamhället sträckte sig till 20, kanske 40, mil, behöver dagens människor i informationssamhället inte alls vara begränsade av det fysiska avståndet till andra människor. Avstånd har inte längre någon betydelse.

Varje individ kan när som helst skapa sitt umgänge över hela världen med hjälp av den teknik som finns. Och människor gör det också. Många ungdomar som nu har växt upp 2011 har kompisar världen över som de har arbetat tillsammans med – de har kanske gjort olika projekt, ”demos”, spel och bilder och allt möjligt sådant. Många har säkert efterhand träffats efter att ha lärt känna varandra på nätet. Det virtuella har mött det fysiska så att alltfler människor har kommit i kontakt med varandra.

Utöver dataspelsgenerationen har också invandragenerationen växt upp. De första stora invandragenerationerna kom till Sverige som flyktingbarn och det påverkar också var de bor någonstans och vilka strukturer som finns i samhället.

- Invandrande arbetskraft** Sverige har 2011 dessutom arbetskraftsinvandring. Det är människor som hjälper oss med sådana sektorer som vi inte vill syssla med själva, bl a vårdsektorn. Det är afrikaner, östeuropéer och de fungerar ungefär som dalkullorna gjorde på 1920–30-talet som gick från Dalarna till Stockholm för att arbeta. Men dessa folkgrupper har mycket bättre kommunikationer till sina egentliga hemländer, både fysiskt och virtuellt, än vad tidigare invandragenerationer haft. De finns i Sverige under perioder för att arbeta. De besöker lätt sina hemländer när de vill. Och dessemellan besöker de sina hem på nätet så ofta de kan.
- Nya tjänster kring boendet** Vi arbetar 2011 mycket med specialisering, eftersom specialisering gav grunden till vårt välstånd en gång i tiden. Men vi arbetar också med generalisering. De nya tjänster som föds i och omkring framförallt boendet, är mestadels olika fysiska tjänster som utförs ute i bostadsområdena eller de platser vi bor på i staden. Det finns alltså generalister som hjälper oss att vara vaktmästare, byta ut vitvarorna eller ordna en blodtrycksmätare inför kontrollen på lasarettet och mycket annat som jag kan behöva få hjälp med i vardagslivet.
- Servicepersonal – lag med specialister i olika kombinationer – sköter vissa breda sektorer. Vi ringer inte längre till elservice för att få hjälp med tvättmaskinen, vi ringer bara till vaktmästaren så ordnar han det på bästa sätt.
- Ute i bostadsområdena finns det också vårdlag, utbildningslag, kriminalvårdslag (som arbetar både förebyggande och rehabiliterande) och det finns många andra specialistlag som är nära människors vardag där de bor.
- Vi bor som vi gjorde 2001** Vi bor 2011 i stort sett i de bostäder som fanns redan 2001 och tidigare. Det har inte byggts särskilt många fler bostäder under tio års tid. Merparten nybyggda bostäder finns i Stockholm, och en del i Göteborg och Malmö.
- Vi bor alltså i stort sett som vi gjorde 2001.
- Regionen har blivit större. Omlandet, där vi bor, runt storstäderna har blivit större. Resemönstren är annorlunda. Vi väljer mer fritt vart vi vill resa och var vi vill bo.
- Vanligt med dubbelt boende** Utanför storstäderna bor vi dubbelt. Vi har bostäder som vi finns i på fritiden och som kan ligga i ren glesbygd. Därför är vi inte längre beroende av att finnas på ett visst ställe för kunna arbeta och producera. All information som vi behöver finns tillgänglig överallt. Vi kan variera oss var vi väljer att befinna oss vissa tider under dygnet, veckan eller året. Kommunikationen är så pass bra, så det är inga större problem att bo i t ex Åre halva året och åka skidor och att åka till Stockholm på bara 1,5–2 timmar när man behöver det.
- Många invandrade människor som arbetar i t ex vården, kanske också bor i Ukraina. De flyger hem då och då och har på sitt sätt också dubbelt boende.

⋮
Många bor också dubbelt genom att i det livslånga lärandet studera på olika platser. Vi finns inte längre fysiskt vid universitetet under flera år. Vi åker istället dit då och då på viktiga och intressanta föreläsningar, seminarier, gruppsamtal o s v. Vi kanske dessutom åker till många olika ställen för ta enskilda kurser som passar bättre än de allmänna utbildningar som erbjuds till alla.

Allt oftare bor människor temporärt, de väljer tillfälliga boenden på platser de tycker om och flyttar sedan vidare. Detta började redan kring 2000 då många människor som bodde så här, tog med sig artefakter, som snuttefilt och kudde, till hotellrummen för att bo in sig var de än befann sig. Människor har nämligen ett behov av att känna trygghet och någon form av fasthet även vid tillfälliga betingelser. Vi måste ha en utgångspunkt, ha känslan av "hem".

Vissa kommuner har satsat hårt på att skapa *gated communities*, d v s samhällen och bostadsområden som är kringgärdade med staket. Grannskapet har gått samman och håller vakter så att inte vem som helst kommer in. Invånarna har alltså själva byggt och burat in sig i sitt "fängelse". Det finns ett antal sådana områden i Sverige där människor med tillräcklig inkomst kan bo för sig själva och känna sig trygga.

Sedan finns det andra som har satsat på att hårdare integrera de olika boendeformerna i samhället, så att man istället väljer att bo på olika platser utifrån vad det kostar. Det finns de som väljer att bo t ex i Norsborg söder om Stockholm, efter att man där rustat upp boendet till karaktär och innehåll utifrån informationssamhällets perspektiv och inte efter industrisamhällets normer. Det har lett till att nya människor flyttar dit, de bor billigt och bra, nära mitt i stan och det är ganska vettigt från deras utgångspunkter.

Alla i samhället bor förstås på något sätt, men det finns speciella grupper som har speciella problem. Äldre kvinnor – kvinnor lever mycket längre än män och detta förstärks alltmer – har tunga vårdbehov. Dessa gamla kvinnor kan idag 2011 bo hemma, för att mycket av den vård som behövs sker i hemmet eller dess närhet.

Fyrtioåringarna börjar komma ut på pensionärsmarknaden och de är ganska friska, men går ändå mot en ganska dyster framtid.

Tjänster flyttar nära individen

Bland de tjänster som finns 2011 märks att utbildningen har gradvis flyttat från skolan ut i samhället, närmare individen. Vi har en situation där "guvernanten" i någon mening kommer tillbaka.

Vården flyttar alltmer från sjukhuset för att komma närmare individen på individens villkor. Det sker i olika former så nära som möjligt där individen befinner sig och det behöver inte enbart vara hemmet.

Det finns olika serviceaktiebolag som sköter om mängder av ärenden i vardagslivet som vi tidigare själva har måst uträtta genom att söka oss till olika platser. Nu får vi hjälp med saken där vi bor eller i den absoluta närheten.

Utbildning kan ske i pizzerian, kaféet, möteslokalen och på många andra ställen där människor tycker att det är intressant att befinna sig tillsammans. Det man vill ha är inte bara tillgång till kunskap, utan också fortsatt utvecklande diskussion.

⋮

Vision 2011: Vardagsliv (hemmet & hemmet bortom hemmet)

Konsumenten som producent

Malte Lilliestråhle, VD, TWAP Europe AB

Inledning Detta beskriver hur konsumenter får ökade förutsättningar att också vara producenter.

Budskap **Majoriteten människor bor och arbetar 2011 i sin egen närmiljö. IT är det som möjliggör att vi kan kombinera det levande lokalsamhället med en hög levnadsstandard.**

Scenen 2011 Teve är idag 2011 det digitala fönstret som människan har mot världen. Det är inte den gamla vanliga teven av 2001 års modell, utan det är en apparat för tvåvägskommunikation med text, bild och ljud. Människor kan mycket enkelt och intuitivt sköta sin teve – det behövs inget datakort – så alla kan använda teven. Barn, vuxna, äldre och alla övriga producerar egna program och underhållning i en kolossalt stor omfattning. Mobiltelefonen som slog igenom för 30 år sedan, är 2011 den personliga ”fjärrkontroll” som människor bär med sig.

Förr, på landsbygden, var människor både producenter och konsumenter. Produktiviteten var dock inte så särskilt stor, vilket medförde att levnadsstandarden var ganska låg. Specialisering är grunden till välstånd. Det ledde fram till industrisamhällets mekanism och dynamik, som samtidigt gav en olycklig fysisk separation mellan boende, studier, arbete och fritid.

Idag 2011 är Sverige ett postindustriellt samhälle. Fysisk storskalig produktion av kapitalvaror som bilar, kylskåp m m är fortfarande viktig. Men personalen är fåtalig och består av kvalificerade experter.

Central och regional förvaltning är fortfarande mycket viktig i Sverige, men den sker till stora delar decentraliserat.

Bo och arbeta i närmiljön Majoriteten människor bor och arbetar i sin egen närmiljö. IT är det som har möjliggjort att vi kan ha kombinationen levande lokalsamhälle och en hög levnadsstandard.

Denna levnadsstandard förutsätter den höga specialiseringen. Därför är dagens Sverige både storskaligt och småskaligt, lokalt och globalt. De lokala nätverken är mycket starkare och många människor är med i olika specialiserade lokala nätverk. Möjligheten för människor är mycket stor att man kan vara både deltidproducent av varor och tjänster i lokalsamhället och konsument.

⋮

Exempel på hur konsumenter kan vara producenter är ungdomar som i sitt lokala musikband kan uppträda lokalt och samtidigt distribuera sina verk globalt. Den pigge senioren, fyrtiotalisten, gör tjänster hos grannarna som att gå till posten o s v. Patienten som har någon kronisk sjukdom kan hjälpa sina likar med information och råd. Den utbildade vårdarbetaren har sin verksamhet i det täta bostadsområdet. Arkitekten ingår i gruppen för utvecklingen av närmiljön, men arbetar samtidigt i ett globalt team.

**Nya roller
uppstår**

Här uppstår nya roller mellan konsument och producent. Redan vid 2000-seklets början märkte läkarna att patienterna med kroniska sjukdomar var bättre informerade än vad läkarna själva var och det såg läkarna som ett bekymmer. Höskolestudenterna vet mer inom sina sakområden än lärarna.

Det har medfört, nu 2011, att institutionerna har fått hjälp att förändra sig från att vara ett centrum där t ex vård och lärande har skett till att bli något slags servicecentraler, där individer själva kan söka kunskap och få kontakt.

Vision 2011: Vardagsliv (hemmet & hemmet bortom hemmet)

Reflektion

Magnus Ånstrand, VD, Smarta Hem Media AB

Catherina Fored säger något mycket väsentligt när hon pekar på att hemmet är någonting som vi verkligen vill skydda från yttre kontrollerad påverkan. I min verksamhet har jag ofta tittat på all den nya informationsteknik man kan installera i ett hem för olika ändamål. Det går att göra så mycket, men man kan ifrågasätta nyttan med det. Det erbjuds mycket IT för hemmet som inte har någon reell potential. Det råder en viss diskrepans mellan vad vi vill få ut av tekniken och vad vi tror att andra människor egentligen vill ha. Det är viktigt att tänka på människans behov.

Samtidigt ligger det enorma möjligheter i det uppkopplade samhället, t ex för samhällsinformation och -tjänster, stora portaler som kan hjälpa idéer på många olika sätt.

Kommunala tjänster och lokal demokrati – med hjälp av ett mycket lokalt nätverk – vore mycket attraktivt att få tillgång till i vardagslivet. Jag ser obegränsade möjligheter i en sådan tanke. Viktigt är att kommunen integrerar det lokala näringslivet – och andra parter som har med närmiljön att göra – i en sådan satsning.

Vi talar om vårt ”digitala” tjänstesamhälle. Men jag vill leva i ett samhälle med ett bredare perspektiv än så, där jag lätt kan få de tjänster jag behöver när jag vill ha dem – vare sig de är digitala tjänster, dvs informationsbaserade, eller fysiska tjänster. Jag tror nämligen att det digitala sättet att beställa fysiska tjänster kommer att förändra samhället i grunden.

Ett enkelt exempel på detta kan vara hur Vattenfall och Electrolux idag ställer ut tvättmaskiner och – istället för att på traditionellt vis sälja tvättmaskinerna till konsumenten – debitera via hyresavin efter det faktiska användandet. Det är ett nytt sätt att tänka och se på tjänsteutveckling.

Ett annat exempel från 2001 är att ett bostadsföretag installerar bredbandsnät i fastigheterna och sätter upp en bredbandsportal. Vilka tjänster ska finnas där? Ingenting just nu, men på sikt vill man genom portalen skapa ett individualiserat boende för hyresgästerna. Det går t ex att genom datanätet logga användningen av tvättstugan och det innebär att den som vill kan i hyresavtalet frånskriva sig möjligheten till tvättstuga och därmed få en hyresreducering. Det är en annan vinkel på hur ett digitalt tjänstesamhälle kan fungera i vardagslivet.

I det resonemanget ligger också den tydliga trenden med individualisering – vi blir alltmer medvetna om vad vi själva vill ha, hur vi vill ha det och när vi vill ha det. När något i vardagen inte fungerar problemfritt, kan jag känna mig lite plågad över

att det inte finns en tjänst som underlättar, t ex att kunna få den rätta informationen eller lösningen genom att enkelt kommunicera med en databas – en lärare på något sätt.

Ett exempel – som verkar obetydligt, men kan vara ett problem ibland – är att hinna till bussen i tid. Tänk att på t ex mobilen få aktuell och korrekt information – som kommer från lokaltrafikens befintliga GPS-positioneringssystem – om när nästa buss kommer till min hållplats. Antingen hinner jag inte med nästa buss och då behöver jag inte jäkta, eller så hinner jag och kan gå till bussen i lugn och ro. Detta kan tyckas vara ett litet problem, men har vi möjlighet så är det en tjänst som jag tror att många vill ha. Förmodligen kommer det inte att investeras några stora belopp i sådana tjänster, men samtidigt så ger det mig en stor nytta i min vardag.

När det gäller att hemmet framgent kan bli en ”multiplats” för allehanda verksamheter som vård, arbete, studier – t o m fungera som fängelse – känner jag en stark motvind.

Detta att ”flytta hem” olika saker är nog inte så lätt eller lämpligt som man kan lockas tro. Det kommer säkert en motreaktion på detta. Det är naturligtvis inget problem att göra det mesta hemma, så länge man själv vill det.

Problemet kommer när detta börjar bli ett måste för människor. Arbete i hemmet t ex är för många människor väldigt ineffektivt. Det fungerar inte.

Samtidigt är det en enorm möjlighet för dem som verkligen vill arbeta hemma. Men varför inte göra tvärtom också – att vi kanske kan bo på jobbet ibland? Det kanske är där man ska satsa på en riktigt mysig fin miljö?

Tommy Hedlund: En viktig dimension på väg att bli verklighet är att människor kommer att vårdas i sina hem. Det innebär i praktiken också att hemmet blir en annan människas arbetsplats med allt vad det kan medföra. Då är frågan hur bostaden, infrastrukturen och övrig närmiljö ska vara utformad för att fungera tillfredsställande.

Magnus Åstrand: Under senare år har vi ägnat oss åt att anpassa det fysiska samhället mot det digitala. Eller snarare har vi tvingat människor att ta till sig olika typer av tjänster digitalt.

Det kanske är dags att man börjar arbeta i bägge ändarna med detta, t ex även logistiken bakom och hur samhällsstrukturen ska se ut för att internet ska spela en större roll. Även om man använder internet som ett hjälpmedel, är det faktiskt bara ett hjälpmedel för att nå en leverans som oftast är fysisk.

Christer Marking: De bostäder som finns 2011 är i allt väsentligt de som redan finns 2001. Anta att vi framgent har en säker bredbandsstruktur – finns det då anledning fortsätta bygga städer?

En anledning till varför städer växer fram kanske i huvudsak är för att sänka transaktionskostnaderna i handeln. Om människor kan handla och arbeta på andra

...
sätt, kanske de också är villiga att bo annorlunda, d v s inte samlas nödvändigtvis i städer.

På mycket lång sikt – hundra år, när mycket av dagens bostadsbestånd kanske fallit samman – kommer vi då att bygga annorlunda under förutsättning att vi har en säker och snabb IT-infrastruktur som är tillgänglig för alla överallt?

Catherina Fored: Nej, troligen inte. Vi kommer att på lång sikt bygga på ungefär samma sätt som vi bygger idag. Staden är attraktiv för de flesta människor. Stadens struktur, stadens nätverk, det sociala livet och allt det som samlas runt omkring vill människor ha tillgång till och vara delaktiga i. Vi kan bara gå tillbaka i historien och se hur samhällen har planerats och se hur vi tänker och resonerar på liknande sätt fortfarande idag.

Tommy Hedlund: Människor blir alltmer specialiserade i sina verksamheter och intressen. Specialiserade människor söker också gelikar. Vi behöver hitta varandra för att kunna odla gemensamma intressen. Det kan man bara få i tätorten. Stadens styrka är ju att om jag spelar bastuba, kan jag hitta en mässingsblåsorkester i staden, men jag hittar inget i byn.

Christer Marking: En virtuell orkester?

Tommy Hedlund: Visst är det möjligt för att spela ihop. Men någonstans har vi behov av att träffa varandra, söka varandra och söka platser där vi kan umgås. Minns hur det var i sekelskiftets Wien då intelligentian från olika områden satt tillsammans på kaféerna och kom på nya banbrytande idéer.

I de industriella specialiserade miljöer som vi nu har byggt möts för det mesta samma sorts människor och det är i sig hämmande. Men staden som sådan är befrämjande för utvecklingen om du hittar mötesplatser där olika människor möts. I den meningen är universiteten sådana platser.
